

1708.

1. Merlingius, Hieronymus Wilhelmus: De conditione
politica . 2 Bempt.

2. Poelensius, Guercio Franciscus: De applicacione
juris ad factum.

3. Kestner, Henr. Ern: De fatalibus seu proscriptis
instantiis

1709

1. Kestner, Henr. Ern: De jure Heretico in Neucham
Boroban Timoris

2. Kestnerus, Henr. Ern: De arbitrio judiciali.

1710

1. Kehler, Johann: De requisitis ministrorum ecclesiae

2. Kestner, Henr. Ern: De poenis quibusdam jures
Romani in Germaniam recipiendis

3. Kestnerus, Henr. Ern: De jure rerum, casu anni 1684
7 urn.

1710

4. Kerstner, Henr. Ernst: De inuitabili legum, doctorum,
et bureaucrarum allegatione

5te Galt, Jacobus Henricus: De feudi per vesalliam
alienati prescriptione contra dominum directum
2 Sumpt. 1710. - 1746

1711

1^a Kerstner, Henr. Ern: De potestate principis in
= subditos. 2 Sumpt. 1711. - 1745.

2. Kerstner, Henr. Ern: De sacrolegio politico

3. Kerstner, Henr. Ern: De sanctuam, studiorum, et com-
muni hereditate concessorum, collatione

4. Gallius, Hermannus: De praesentia statutorum
discrepantium.

1712.

1. Kerstner, Henr. Ernst: De amore.

2. Kerstner, Henr. Ernst: De structura legum.

1712

3. Kestner, Hen. Susl: De iuribus belli et pacis
Serenissimi ... Hassine Landgravii Caroli I.

No. 580.

1708/16

2

Q. D. B. V.
DISSERTATIO
De

ERUDITIONE
POLITICA,

Oder /

Wie man cavalierement
studieren solle ?

Quam

IN ILLUSTR

ACADEMIA HASSO-SCHAUMBURGICA,

P R E S I D E

FRIDERICO WILHELMO
BIERLINGIO,

HISTOR. ET ELOQV. PROFESS. ORDIN.

Modesto Eruditorum examini offert

R E S P O N D E N S

FRIDERICUS LUDOVICUS ab HAUS.

Ad diem Mens. Mart. Ao. 1708.

H. L. Q. C.

R I N T H E L I I,

Literis HERMANNI AUGUSTI ENAX, Acad. Typogr.

170
BIBLIOTHECA

PHYSICAE

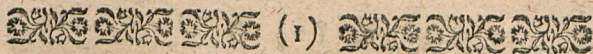
PHYSICAE

PHYSICAE

PHYSICAE

CONSPECTUS DISSERTATIONIS.

DE studiis aulici & milites interdum non admodum magnifice sentiunt. Respondetur illorum rationibus. §. I. Duplex nōvus evitandus homini politico studiis operam danti. (1) Negligentia cum superba inscitia conjuncta. §. II. (2) Padantismus, de quo ulterius disquiritur. §. III. Regula generalis, quomodo studia instituenda sint. Audiendum scilicet est, legendum, meditando & conversandum. §. IV. De studio Critico, & lingua Latina. §. V. De lingua Gallica aliisque, nec non arte Oratoria. §. VI. De Philosophia, quam homini politica necessariam esse, nec ancillari reliquis Facultatibus, contra aliter sentientes ostenditur. §. VII. De studio politico, & an artes seu strategemata politica licite adhiberi possint? §. VIII. De Ethica seu doctrina morum, & vitando Quietismo ac Stoicismo. §. IX. De Historia, quem usum praebeat, & quomodo tractanda? §. X. De studiis Mathematicis & Physicis, cur & quatenus excutenda? §. XI. De Jure Naturae. An Hobbesius recte absolutam Principum potestatem defenderit? §. XII. De Jure Publico, Civili, Feudali & Ecclesiastico. §. XIII.

De studiis
Aulicis &
militibus in-
terdum non
admodum
magnifice
semitunt.
Respondetur
illorum ra-
tionibus.

Etsi apud æquos rerum æstima-
tores in confesso sit, magnam esse
bonarum literarum & solidæ eru-
ditionis in Republica utilitatem; (a)
non desunt tamen inter aulicos &
milites, (b) qui de studiis non admodum magnifice
sen-

- (a) Multum profuisse bonarum literarum restaurationem ad excutiendum jugum sacræ Pontificum tyrannidis, sub quo Principes & populus gemebant, longa probatione haud indiget. Nunquam tam feliciter in salutari reformationis negotio progredi potuissent Lutherus, nisi ejecta barbarie viam præparassent Erasmus, Reuchlinus, alique. Fundamentum Papatus est superstitione, quæ non armis pelli, sed calamo profigari debet. Nec potuerant Principes vexationibus Pontificum liberare exercitus, prælia, bella; liberabat tandem sanior doctrina, & florens heroum immortalitas. Imo debetur studiis maximorum heroum immortalitas. Dudum æterna oblivionis nocte premerentur Alexandri, Cæsaris, Caroli Magni, aliorumque res gesta, nisi tenebris eas eripuisset testis temporum, lux veritatis Historia.
- (b) Otiosa quæstio est: An arma literis, an hæ illis præferenda? Neutris enim carere potest Respublica, adeoque eodem recidit disputatio, ac si subtiliter disquireret: An potius cibo, an cibus potui præferendus? Fovere Principes debent eruditos, ut habeant, qui bona ipsis consilia suppeditent, qui iudiciis præfint, qui juvenes in Academiis & Scholis ad

fentiunt, sed potius existimant, non esse, cur Juvenes illustri loco nati libris tractandis multum temporis impendant. Sufficere enim naturale iudicium rebus gerendis, cui si deinde experientia accesserit, studiis facile carere posse hominem politicum, imprimis cum exempla Virorum de Republ. optime meritorum extent, qui omni literarum præsidio fuerunt destituti. (c) Imo tantum abesse, ut erudicio homi-

ad bonas artes erudiant, & alia ejusmodi negotia curent; sed fovere etiam debent milites, ne desint, qui consilia salubriter excogitata exequantur, qui legibus vim atque pondus addant, qui denique Rempubl. defendant. Vide quæ prudenter, ut solet hac de re notavit *Dns. Thomases in Specim. Jurisp. Judic. c. VIII.* Uti vero male agunt aulici & milites, si eruditos absque discrimine contemnunt, eosque ironicis aut parum honorificis nominibus traducunt, quod etiam a prudentioribus minime expectandum; ita eruditi quoque cavere debent, ne superbia, incoctis moribus, aut aliis nævis istum contemptum provocent. Non enim potest non irritare alios, qui se solum sapere existimat, reliquos volitare sicut umbras.

- (c) De *Henrico Monmorancio* habet *Gramondus lib. 1. p. m. 15.* ipsum non modo nescivisse literas, sed ne prima quidem tenuisse elementa, ut portento haud absimilem videri possit, virum literarum penitus rudem solo naturæ genio summum rerum apicem assécutum, quem ambiguis temporibus tenuit, tanta laude, ut aulicorum suæ ætatis princeps fuerit. *Philippus* etiam *Cominens*, eques Flander, sola naturæ ingenique bonitate, usque rerum civilium, sine literarum studiis,

hōmīnes reddat prudentiores, aut ad vitam rectius instituendam aliquid conferat, ut potius multi illorum, qui maximum inter literatos nomen consecuti sunt, misanthropi fuerint, fordidi, morosi, litigiosi, & tanta affectuum intemperie agitati, ut suo exemplo refutaverint vulgatum illud:

— *ingenuas didicisse fideliter artes*

Emollit mores, nec sinit esse feros. (d)

Verum hæc, utut speciose dicta, nihilominus non fatis

studiis, ad ingentem prudentiam enixus est. Vide *Jo. Andr. Bosii Diss. de Compar. Prud. Civil. §. 43.* Sed præterquam, quod ejusmodi exempla valde rara sint, & plura absque dubio præstitissent tales viri, si ad naturalis judicii acumen accessissent studia solidiora; confer etiam quæ dicemus *lit. c.*

- (d) Recte omnino *Dn. Thomasius in fund. Jur. Nat. & Gent. lib. I. c. III. §. 73.* ait: *Eruditi stulti majores stulti sunt, quam reliqui, quia magis pertinaciter se habent pro sapientibus, quam reliqui, & quia sapientiam ipsismet contra rei naturam separarunt a prudentia.* Amplissimus se nobis panderet campus, si de vitiis & navis eruditorum differere ex instituto vellemus. Texit hæc ulcera hinc inde in *Encomio Morie Erasmi*, & multa collegit *Theoph. Spizelius in felice & infelice literato.* Lipsiæ quoque produit *Dissertatio de Eruditiis absque moribus*, ex qua nonnulla excerpta reperies in *Novis literar. Hamburg. Tom. III. p. 455 seqq.* Id saltem dolendum, non raro, quod aliqui peccarunt, omnibus imputari, cum tamen illud Comici diligenter expendi mereatur:

— *Je hais seulement*

La science & l'esprit qui gâtent les personnes,

fatis firmo fundamento nituntur. Naturale enim
 iudicium, etsi magnum Dei donum sit, & qui eo
 caret, nunquam aliquid egregii præstare queat;
 solum tamen, accedat quamvis experientia, ad res
 arduas gerendas vix sufficit, sed dum demum utili-
 tatem habet, si diligenti cultura ad maturitatem
 fuerit perductum. (e) Quod vero eruditorum
 nonnulli a prudentia & moribus parum commen-
 dari mereantur, non eruditioni, sed perversæ ho-
 minum indoli tribuendum venit. Existimant
 scili-

*Ce sont choses en soi qui sont belles & bonnes ;
 Mais j'aimeirois mieux être au rang des ignorans,
 Que deme voir savant comme certains gens.
 Voyez la Comedie de Moliere intitulée les femmes sa-
 vantes. Act. IV. Scen. III.*

(e) Ager licet sæcundus, nisi colatur, fructus non dabit;
 & ingenium, quantumvis excellens, nisi cultura
 accedat, non est, quod magna ab eo expectes. Usus
 & experientia sola qui pollent, in illis quidem re-
 bus, quas jam ante experti sunt, facile consilia in-
 veniunt, in novis & insolitis non item. Habet
 & hoc incommodi experientia sola, quod fere unius
 Reipubl. finibus contineatur, & a feris demum annis
 veniat. Paucis: naturale iudicium, experientia,
 & doctrina non separanda, sed conjungenda sunt in
 homine politico. Is enim demum vere prudens,
 idoneusque ad tractanda Reipubl. negotia est, cuius
 animi natura capacem doctrina probe imbuat,
 usus deinde & experientia firmavit atque perfecit.
 Vid. Celeberrimi Theologi Dn. Jo. Franc. Buddei diss.
de Cultura Ingenii cap. 1. §. 9. & cap. II. §. 5.

(f) Ap-

scilicet illi, se, quia variarum rerum cognitionem habent, possidere quoque artem prudenter vivendi, in quo egregie falluntur. Dum igitur speculationibus immerfi practica negligunt, non possunt non multos in moribus committere solœcismus, (f) quos in sermone tanto studio fugiunt. Sed uti monuimus, hominum culpa hæc est, non doctrinæ. Habent & eruditi viros satis decore & prudenter viuentes, habent interdum & aula suum vulgus.

§. II.

Duplex
 nevus evi-
 tandus ho-
 mini poli-
 tico studiis
 operam
 danti. (1)
 Negligentia
 cum superba
 inscitia con-
 juncta.

Ut autem propius ad rem accedamus, duos scopulos evitare debent, qui Reipublicæ, non scholæ, sua consecrarunt studia, oder / die cavalierement studieren wollen / negligentiam scilicet, & cum ea conjunctam superbam inscitiam, & deinde Pædantismum. Non enim sufficit superficialia eruditio, sed elegans omnino & solida requiritur in juvene illustri loco nato, etsi subtilitates in variis studiorum generibus occurrentes Doctoribus Academicis relinquat. (a) Unde vehementer errat, si jux-

(f) Apposite Moliere ubi supra Act. II. Scen. 7.
 La moindre Solécisme en parlant vous irrite,
 Mais vous en faites, vous, d'étranges en conduite.

(a) In omnibus fere artibus & disciplinis usu venit, ut aliter studia sua instituant, qui alios rursus docere cupiunt, aliter, qui futuro saltem usui discunt. Ita valde ornat Professore Juris, si subtilitates theoreticas didicerit, easque cum studio Juris practico conjunxerit, quibus tamen Consiliarius, Judex, aut

fi juxta Horatianum illud vitam instituit, ac libris
obiter saltem inspectis.

Gaudet equis, tanibusque, & aprici gramine
campi,

Cereus in vitium slecti, monitoribus asper,

Utilium tardus provisor, prodigus aris,

Sublimis, cupidusque, & amata relinquere
pernix.

Non enim nisi labore hæc sacra constant, nihilque
magis ineptum est, quam si homines nobiles, qui
aliquot in Academiis annos non studendo, sed qui-
buscunqve aliis occupationibus exegerunt, se tam-
men pro doctis habeant, ac de materiis eruditis
fatis pro autoritate disputent, falsitatis vero vel er-
roris convicti respondeant: **Sie bekümmerten**
sich um die Schulsücherey nicht / sie hätten cavale-
rement studieret. Quasi vero hoc idem esset, ac sub
B affe-

aut Advocatus absque difficultate caret. Sed negli-
gentiæ minime patrocinatur hæc nostra assertio.
Eruditio hominis politici non opus est, ut sit Profes-
soria, sed nec superficialia esse debet, quin potius
in medio stat inter utramque. Nec tamen nocebit,
plura didicisse, quam quæ ad summam necessitatem
faciunt. Superflua non nocent, & si non juvant,
ornant tamen ac delectant. Imo, non raro obser-
vare licet, aulicos & milites, si studia haud perfun-
ctorie tractarunt, majori cum judicio de rebus ad
eruditionem pertinentibus disserere, quam eruditos
ipso. Ratio est, quia hi pluribus interdum præju-
diciis laborant, minusque ab experientia valent,
quam illi. Und das heißt alsdenn recht cavaliement
studieret. (b) C'est

affecteda eruditione, cum strenuo studiorum contentu conjuncta, generosam ignorantiam tegere, quod facit ridiculus apud Comicum Gallum Marchio. (b)

§. III.

(2.) *Pædantismus, de quo ulterius disquirunt.*

Pædantia vox est a Gallico idiomate deflexa, adeoque non satis castigatæ latinitatis. Sed adhibere tamen eam licebit, cum aliam non habemus, quæ ei æqvipolleat. Originem Græcam si spectes, *Pædagogum* significat, *einen Schulmeister* / sed hodie communiter ironice efferri solet, *Schulfuchs* / (a) unde *Pædantismus, Schulfuchstrey*. Vaga

(b) C'est Monsieur le Marquis de Mascarille chez Moliere, qui dit: *Les gens de qualité savent tout, sans avoir jamais rien appris. Voiez les precieuses ridicules Scen. 9. Lisez aussi la troisième Satyre de Mons. Boileau, & remarquez les vers suivans:*

*Ovand un des Campagnards relevant sa mouskache,
Et son sentre à grands poils, ombragé d'un pennache
Imposé à tous silence, & d'un ton de Docteur
Morbleu! dit-il, la Serre est un charmant Auteur,
Ses vers sont d'un beau stile, & sa prose est coulante.
La Pucelle est encore une oeuvre bien galante,
Et je ne sçai pourquoi je baille en la lisant, &c.*

(a) Primam scommati vulpecula scholastica occasionem pallio suo, pellibus vulpinis suffulto, præbuisse dicitur *M. Caspar Arnurus, Lämmerzahl* vel *Lämmer schwanz* / Thuringus, Logices & Ethices Professor Jenensis. Mos illorum temporum erat, ut vernacula nomina in latina aut græca flecterent eruditi. Annon

& incerta fuit hujus vocis significatio, nisi quod in contumeliam doctrinae hominumque eruditorum eam trahi satis appareret, donec eam accuratius descriptam dedit Belgii quondam decus Illustris JCtus *Ulricus Huberus*. (b) Magnum vocis abusum esse, si eruditi promiscue tam contumelioso nomine notentur, nemo prudentiorum inficias iverit; sed dolendum tamen simul est, multorum mores ita comparatos esse, ut vix in totum a *Pedantismi* nota liberari queant. Non desunt enim, qui, dum inter minutias Grammaticas, Criticas, aut Scholasticas confenerunt, intolerabili fastu alios, harum deliciarum non adeo cupidos, contemnunt, ac certius sibi persvadent, neminem vere docti nomen tueri posse, nisi qui de patria Homeri (c) subtiliter differere, aut an *heres*, sive *beres*, *autor*,

vel
& ille *Pedantismum* paulisper redoleat, nescio. Vide
Jo. Molleri *Homonymoscopiam* p. 826.

(b) Addita habetur pulcherrima ejus & lectu dignissima
enod de *Pedantismo* Oratio Philosophiae aulicae Da. Thomasi. Nota
enod & sequentem descriptionem, quam affert Mons. Boileau
dans sa quatrième Satyre:

Un Pedant enyvré de sa vaine science,
Tout berisé de Grec, tout bouffi d'arrogance,
Et qui de mille Auteurs retenus mot pour mot,
Dans sa tête entassés n'a souvent fait qu'un sot;
Croit qu'un Livre fait tout, & que sans Aristote
La raison ne voit goutte & le bon sens radote.

(c) De Homero tam magnifice loquuntur Critici, ut omnem
sapientiam ejus Poëmatibus contineri intrepide
affirmant. *Mericus Casaubonus* pronuciare haud
dubi-

vel auctor, consumptum, vel consumptum scribendum sit, accurate examinare noverit. Noli cogitare, amice Lector, nos barbariem aut incultum sermonem defendere, aliam nobis sedere sententiam infra videbis; sed

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,

Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Annon & illi, qui in quotidiana conversatione semper disputant, in tantum loquaces, ut reliquis, qui adsunt, sola auscultandi gloria relinquatur, imo qui

dubitavit: *Qui Homerum contemnunt, vix illis optari quidquam pejus potest, quam ut fatuitate sua fruantur.*

Voiez les Nouvelles de la Republ. des lettres 1686. p. m. 87.

Dedit hæc res occasionem elegantissimo scriptori Gallo, Fontenellio, introducendi in suis *moruorum dialogis* Homerum & Æsopum mutuo colloquentes. Ingenue fatetur Homerus, se nunquam in fabulis Iliados & Odysseæ ista occultasse mysteria, quæ inde exsculpfissent Critici. Ita nos fallit antiquitatis præjudicium. *Homerus* suo tempore bonus Poëtæ fuit. Sed omnia nunc mutata sunt, modus vivendi & loquendi, religio, artes belli & pacis. Erant & suo tempore boni Poëtæ *Ennius* & *Jans Sachse*. Nunc politioribus ingeniis nec illi, nec *Homerus* amplius arrident, nec vitio illis vertendum, si in studiis suis quisquillas Criticas prætervehantur, quibus contra omnes prudentiæ regulas & Principum ingenia interdum torqueri solent. Audiamus

Vassorium: Un Gentilhomme d'esprit, dit-il, me racontoit un jour, que Mons. le Dauphin disoit fort agreablement, quand qu'on vouloit qu'il fut comment Vaugirard se nommoit

du

qui & apud elegantiore[m] sexum Philosophiæ Car-
resianæ aut Peripateticæ flosculos proferunt, aut de
rebus eruditis differunt, (d) denique omnes docti,
qui singulare quid & inconditum in moribus præ-
se ferunt, ad *Padantarum* classem pertineant, facile
licet judicare. Magna videres & erudita nomina,
mi Lector, si exempla colligere vellemus, sed quia
odiosa esse possent, præstat ea omittere. Nam &
Padantæ non raro egregie docti sunt, dolendum
saltem est, quod doctrinam tot ac tantis nævis apud
B 3 poli-

*du temps des Druides. Voyez l'histoire de Louis XIII.
Tom. III. l. XI. p. 8.* Nota, nos de criticis quisquiliis
saltem loqui. De genuinæ enim Critices studio haud
abjecte judicandum esse, infra apparebit.

(d) Lepidum est, quod habet *Moliere*. Medicinæ Can-
didatus Virgini, pro cuius sponso se gerit, disputatio-
nem offert, quam contra defensores circulationis
sanguinis, seu, ut ipse appellat, *circulatores* conscri-
pserat, eamque ad spectandam anatomicam corporis
feminei proxime instituendam humanissime invitat.
Voici les paroles de Monf. Thomas Diafoyrus : J' ai
contre les *Circulateurs* soutenu une these, qu'avec la per-
mission de Monsieur J'ose presenter à Mademoi-
selle, comme un hommage, que je lui dois des premices de mon
esprit. — — — Avec la permission aussi de Mon-
sieur je vous invite à venir voir l'un de ces jours la dissection
d'une femme, sur quoi je dois raisonner. Voyez le
malade imaginaire *Act. II. Scen. 5.* Ne, quaeso, te
offendat, optime Lector, frequentior scriptoris Co-
mici citatio, si forte severioris frontis es, aut seria
tan-

politiores & magis decore viventes homines exo-
sam reddant atque contemptui exponant.

§. IV.

*Regula gene-
ralis quomo-
do studia in-
stituenda
sint. Audien-
dum scilicet,
legendum,
meditan-
dum & con-
versandum.*

Generalis regula, quæ in studiis observari
debet, hæc est, ut elegantioris doctrinæ & morum
Studiofus diligenter viros doctos audiat, selectos
libros legat, lecta & audita sedula meditatione
recolat, ac denique prudenter conversetur, &
hæc omnia ita temperet, ut alternis vicibus sibi
succeedant, nunquam eum obruant. Hoc si faciet,
studia, quæ multis Juvenum nescio quid molestiæ
& difficultatis habere videntur, delectationem &
voluptatem ipsi afferent, & dum in Academia ver-
fatur, se in ludo literario versari putabit, cum illi,
qui perpetuo legunt absque meditatione aut con-
versatione, memoriam saltem obruant, iudicium
vero supprimant, prudentiam vivendi negligant.
Non sufficit ad corporis robur firmamque valetu-
dinem multos cibos stomacho ingessisse; nec ad
eruditionem multa legisse quicquam confert, nisi
diligenti meditatione in succum & sanguinem con-
vertantur, etsi non ignoremus, eos, qui a sola
memo-

tantum te delectant. De gustibus non est disputan-
dum. Comædiæ *Molierii* vitia hominum pulchris
& nativis coloribus depingunt, & doctrinam mora-
lem sistunt, non quidem austeram, sed salubris &
facetiis conditam, Ridendo autem verum dicere
quid vetat?

(a) Sunt

memoria valent, per insignem nominis abusum Polyhistoros hodie vocari. (a) Nonnulli eruditorum conjungenda separantes in eam devenerunt sententiam, ut parum aut nihil lectioni, omnia meditationi tribuerent, inter quos memorantur *Renatus Cartesius* & *Thomas Hobbes*. (b) Conversationi autem ideo locus relinquendus est, ut animus recreetur, ut studium naturæ humanæ, cui præcipue incumbere debet homo prudens, excolatur, (c) ut denique multa

(a) Sunt viri beatæ memoriæ, qui expectant iudicium. Modo aliquis in lucem emisit *Cornelium Nepotem* cum notis variorum, statim audit Polyhistor hujus seculi famigeratissimus. Sed non sic itur ad astra. Plura requiruntur, ut aliquis mensuram tanti nominis impleat. Qui vero implet, illud minime affectabunt, hoc enim Padantica superbiæ & ridiculi fastus indicium foret, sed potius quovis modo deprecabuntur.

(b) Sunt tamen, qui statuunt, studio dissimulasse *Cartesium*, quod libros aliorum legerit, ut ita eo facilius persuaderet, illa, quæ proferret, omnia ex suo fluxisse ingenio. Voyez la *Vie de Monsieur Des Cartes* composé par *Adrien Baillet* Tom. II, lib. VIII, Ch. III, p. 467. s'iv. *Hobbesius* sæpe dicere solitus est, quod, si tantum libris incubisset, quantum alii e literatis vulgo faciunt, eadem cum illis ignorantia laborasset. Voyez la remarque N. de l'article. *Hobbes* dans le *Dictionnaire de Monsi. Bayle*. Id etiam diffiteri non possumus, ad Philosophiam libris non adeo opus esse, quam ad Historiam, aliaque affinia studia.

(c) Vide omnino *Dn. Thomasi Prudent. Consult. cap. IV. § 38. seqq.* (d) Con-

multa discantur, quæ in libris frustra quæras, in Collegiis frustra expectes. Hic vero quam maxime locum habet: *Ne quid nimis.* Aliud enim est ambulare per tabernas, latitare per popinas, uno verbo vagari, aliud conversari. (d)

§. V.

*De studio
Critico, &
lingua La-
tina,*

Progredimur ad ipsa studia, ubi statim in limine literæ humaniores occurrunt. Quæri non immerito potest: An consultum sit, ut generosi juvenes artem criticam, & quæ ad linguam latinam excolendam, veteresque Autores intelligendos pertinent, tractent? Ad hanc quæstionem distincte nobis respondendum est. Vel enim ars critica occupatur in minutijs grammaticalibus, & tunc tantum abest, ut ab homine politico excoli debeat, ut potius talia ignorasse infer virtutes ejus numerandum sit; vel viam pandit ad notitiam antiquitatum, & ad veterum, historicorum præsertim, scripta recte interpretanda, & tunc philosophandum quidem hic est, sobrie. Qui enim ritus & instituta veterum nimium rimantur, hodiernos & quotidianos vivendi mores sæpius igno-

(d) Confer circa hunc paragraphum. Viri doctissimi Dn. Buddei *Dissertationem jam supra nobis laudatam cap. III.*

cum & Principum literas mutuas, de magnis in Republ. negotiis tractantes, eodem non raro videas exarari. Nec tamen probamus morem nonnullorum pædagogorum, qui, quamprimum vocabulum aut phrasis a Cicerone haud adhibita aures ferit, clamant ac vociferantur, quasi de salute totius Imperij ageretur. (b) Modo terse & perspicue mens

Et ne savent en aucune façon ranger leur's pensées ; ils chargent leur memoire d'une infinité de mots , mais de tres-pen de choses ; ils sont pleins d'un orgueil ridicule , qui fait qu'ils décident de tout avec un air de maître , qui est insupportable aux habiles gens ; ils mordent tout le monde , ils se querellent entre eux pour des bagatelles , & disent des injures de barangeres ; enfin au lieu de cette politesse charmante , qu'ils disent que l'on ne trouve que dans les Anciens , ils n'offrent à nos yeux qu'une pédanterie qu'on ne peut souffrir que parmi les Ecoliers. Parrhasiana Tom. I. p. 250. 251. Confer , si lubet , Euphormionis , sive Johannis Barclaji Satyricon. Part. I. p. m. 92. seqq.

(b) Scripsit contra istos verborum aucupes suum Ciceronianum in forma dialogi Erasmus , adversus quem Orationes invectivas edidit Jul. Cesar Scaliger , tot ac talibus convitiis repletas , qualia vix infimum e plebe hominem decerent. Si patriæ proditor , adulter , sacrilegus fuisset Erasmus , vix acerbius tractari potuisset , quam ob commissum crimen læsæ Majestatis Ciceronianæ. Merito Cicero optimus & castissimæ latinitatis scriptor audit , sed & reliquis auctoritatibus recte utitur purioris styli Studiosus. Voyez dans le Diction. de Mons. Bayle la remarque I. de l'article Erasme. Petrus Bembus & Angelus Politianus.

mens scribentis exprimat, & solæcisimi, barbarisimi, & germanisimi evitentur, facile transigere licebit cum Grammaticis, ut aut talia non legant, aut, si legunt, acumen suum criticum tantisper suspendant. *Samuelis Pufendorfi* scripta latina non habent stylum Ciceronianum, & tamen in honore erunt, quamdiu florebit orbis literatus. (c)

C 2

§.VI.

tianus eo dementiæ dicam an impietatis processisse perhibentur, ut scripturam sacram legere nolent, ne scilicet Romani oris facundia aliquid detrimenti pateretur, asseverante *Bembo*, se stylum suum cum Marchionatu Mantuano minime permutaturum. Tantopere nempe in hominem Romanum transformatus erat iste vir, ut scriberet: *Papam Deorum immortalium beneficiis electum esse; ut Mariam virginem Deam appellaret; ut denique non fidei & excommunicationis, sed magis latina vocabula perfrusionis ac aqua & igni imenditionis* adhibenda censurer. *Voiez les additions de Mons. Tassier aux éloges de Mons. de Thou Tom. I. p. 11. 12. & conferez les remarques B & E de l'article Bembo chez Mons. Bayle.*

- (c) *Esaias Pufendorfius* lecta rerum Svecicarum historia, quam frater condiderat, in votis dicitur posuisse, ut conscripto egregie operi Aristarchi & oculi accederent & manus, ut ad indolem antiquitatis oratio efformaretur. Hoc enim decus require e libros, qui velint atatem ferre. Vide *vitam Esaiæ*, quam *Opusculis ejus Academicis* a se editis præmisit *Celeb. in Academia Halensi Professor Jo. Ferrus Ludovici*. Cedat forte quoad stylum *Touano Pufendorfius*, sed quoad res & judicium scribendæ historiæ pragmaticum nec *Thuano*, nec ulli recentiorum est inferior, pluri-

§. VI.

De lingua
Gallica ali-
isque, nec
non arte
Oratoria.

Cum latina lingua Gallica omnino conjungen-
da est, quæ non solum in multis Principum aulis
pro vernacula valet, sed in qua plurimi etiam libri
docte, eleganter, & cum judicio scripti prostant.
Habuit enim Gallia, & habet etiamnum Viros in
omni literarum genere versatissimos, & sunt
quoque inter illos, qui patriam religionis causa
reliquerunt, tales, quorum scripta legisse solidioris
eruditionis cupidum minime pœnitebit. (a)
Si

plurimus superior. Et quamvis nec *Ciceronem*, nec
Livium, nec reliquos aureæ ætatis Historicis presso
pede sequatur, habet tamen ipsius stylus vim quan-
dam nativam animi cogitata significanter exprimen-
di, & lectorem allicit quasi atque occupat. Pru-
dentius sane egit, quod libertati suæ nonnihil indul-
ferit, quam si *Taciti* dictionem inconcinna & frigida
imitatione representare tentasset, quod fecit *Gabriel*
Bartholomæus Gramondus, & magis inepte *Benjamin*
Priolus. Melius res successit *Hugoni Grotio* in *An-*
nalibus Belgicis, sed pœnituit tamen ipsum hujus in-
stituti, parumque abfuit, quin opus istud rescriberet.
Vide *Bœcleri præfat. Comment. in Grotium de J. B. & P. p. 30.*
& confer. *le I. Tome du Parrhasiana p. 180.*

(a) Maxime commendandi sunt labores *Vassorii*, *Jacobi*
& *Henrici Basnagii*, fratrum, *Rondelli*, *Bernardi*,
Jagvelotii, *Balii*, alios ut taceamus. Ignoscent no-
bis Viri celeberrimi *Bernardus* & *Jagvelotius*, quod
in eadem serie collocaverimus *Balium*, cum quo tot
iplis controversiæ intercesserunt, Virtutem enim,
id est,

Si quid etiam Belgico, Anglico, aut Italico idiomate prodit, dignum quod plurium manibus teratur, non defunt, qui in Gallieum idioma illud transferunt. (b) in quo optimi etiam Autores Græci & Latini hodie leguntur. Scio nonnullos Gallorum de Germanis satis abjecte sentire, & habere illos pro compileribus magnorum voluminum, si iudicium spectes, satis exilium, imo omnem ingenii elegantiam, inprimis facultatem pangendi carminis, illis abjudicare; (c) sed pauci sunt, tribulium quoque

C 3

suffra-

id est, summam eruditionem, ipsos in hoste quoque laudare non ignoramus. *Eyremontius* non equidem ob religionem, sed alias rationes exul, An. 1703. Londini mortuus, etsi literis ex instituto operam haud dedisset, castra in juventute secutus, politissimi tamen ingenii & acris iudicii Vir erat. Et hæc redit cavalierement studieret.

(b) Non est nostri instituti, nec hujus loci, multos Autores coacervare. Duos saltem Anglos nominabimus, *Burnetum* & *Lockium*, quorum scripta gallica lingua extare, non potest non gratum accidere illis, qui studio historico & philosophico delectantur, & tamen idiomatis Anglici non sunt valde periti. *Burneti*, Præfulis Salisburiensis, *Historia* satis nota est. *Lockii de Intellectu humano* liber parem non habet, si forte loca nonnulla, ubi nimis prolixè & subtiliter disputat, excipias.

(c) *Buhursius* (*Bailleti* enim & *Perroni* scommata sciens præterea) pronunciare non est veritus, prodigii instar esse, si Germanus in studiis, quæ ingenii acumen & elegantiam requirunt, excellat; que est

com-

fuffragiis dudum damnati, quorum injurias injuriis
compenfare, aut maledicentiam imitari viro ho-
nefto indignum effent. Reliquas etiam cultioris
Europæ linguas haud negligiffe, fi tantum temporis
fuppetat, Politices ftudiofum minime pœnitebit
in

comme un prodige qu'un Allemand fort fpirituel. **Ca-**
ftigavit iftam maledicentiam ex merito doctiffimus
Autor *Vindiciarum nominis Germanici*, contra quos-
dam obrectatores Gallos; im; robarunt eam ex Gallis
Basnagius & Belius, (Voyez l' *hiftoire des Ouvrages*
des Savans mois Juillet 1694. p. 499. & l'article *Græter*
dans le Diction. de Monf. Bayle) imo fatis acri cenfura
notavit *Barbier Daucour*, Advocatus Parifienfis, fub
fictio *Cleanthis* nomine latitans. Cum enim *Jefuita*
libello fuo titulum dediffet: *Entretiens d' Arifte &*
d' Eugene, oppofuit is eidem *Sentimens de Cleanthe fur les*
Entretiens d' Arifte & d' Eugene. Vide *Petri Bellii epiftolam*
ad Ameloveenum, annexam *Jo. Deckherri conjecturis*
de fcriptis adæpofis &c. p. 396. De *Naudeo* quoque
funt qui perhibent, cum afferuiffe, pauciffimos ve-
periti in Germania viros folide eruditos. Id vero
fatis iniquum eft, Gallos de poëfi Germanorum tam
abjecte & finiftre judicare, qui tamen linguam
nofttram non intelligunt, fed potius miras de ea fibi
formant ideas. Cum *Helvetiorum dialecto* eam
convenire putavit *Scuderia*, ceu refert ex ejus ore
Celeberr. Wagenfeilius in Tractatu von den Weiftern
Eångern, addito *Comen. de civit. Norimb. pag. 453.*
Dari apud Germanos, qui ingentia volumina com-
pikarunt, parum ex proprio addiderunt judicio, non
nego; fed habent quoque compilatores fuum
ufum,

in id tamen præcipue incumbere debet, ut in vernacula nostra & latina non mediocrem sibi comparet eleganter dicendi facultatem. (d)

§. VII.

Studium linguarum excipit Philosophia. Hic *De Philo-*
 in limine statim controversia nobis moveri poterit. *phia, quam*
 Quid enim, inquit nonnulli, homini politico cum *homini poli-*
 Philosophia, quæ nec in aula, nec in foro ullum *tico necessa-*
 habet usum, nec ad panem lucrandum quicquam *riam esse,*
 confert, sed homines Scholasticos saltem otiosis *nec ancillari*
 speculationibus pascit; quæ, ut paucis multa com- *reliquis Fa-*
 plectamur, ancilla est, aut, si honoratori titulo ex *culatibus,*
 singulari gratia eam dignari velimus, instrumen- *contra aliter*
 tum *sentientes o-*
stenditur.

usum, quod & Galli non ignorant. Sunt vero hodie in Germani. Viri arte ratiocinandi probe instructi, qui non exscribunt, sed suas afferunt meditationes, etsi aliorum testimoniis interdum confirmatas aut exornatas.

(d) Politicus etsi non debeat esse loquax, quam maxime tamen debet esse eloquens, & artis persuadendi probe peritus. Valde autem falluntur, qui eandem compositione Chriæ aut Oratione, cujus præcepta in Rhetoricis libellis extant, absolvi existimant. In omnibus vitæ humanæ negotiis usum habet eloquentia, & epistolam eleganter composuisse, multis primus gradus ad sublimem fortunam fuit. Non itaque hæc, tanquam levia & facilia contemnant politices Studiosi, sed lingua & calamo promte uti discant.

(a) Phi-

tum superiorum Facultatum. Oracula *Triboniani* loco jejuna Philosophiæ evolvat elegantioris doctrinæ cupidus, limpidissimos Juris Romani fontes adeat, & ibi inveniet non tantum thesauros reconditæ sapientiæ, sed & talia discet, quæ honoribus & divitiis eum cumulabunt. Sed bona verba quæso. Equidem de Philosophia Scholastica lubentes concedimus, eam ne quidem ad servilia officia reliquis Facultatibus præstanda satis aptam esse; (a) aut veram Philosophiam in mancipiorum aut vilium instrumentorum classem detrudi haud concedemus. Quænam vero, ais, est ista vera Philosophia? Dicam. Illa est, quæ efficit ut ratione sua recte utantur homines, & honeste vivant. Multos, inistas, vidi homines egregie ratiocinantes, & honeste viventes, qui nullam didicerunt Philosophiam. Sed rehero: Etsi in Academiis eam minime didicerint, didicerunt ex propria meditatione & experientia. Minori vero labore & breviori tempore hau-

(a) Philosophia nihil præstantius humano generi obtingere potuit, magnæque merito apud omnes ejus est dignitas auctoritasque: sed qui de Scholasticorum Philosophia insentiant, perinde profecto faciunt, ac qui in simiam quadrare putant, quæ de homini optimo jure prædicantur. Per intempestivam sane horum hominum diligentiam tota Philosophia in sophismata paulatim delapsa est, artemque sapiendi in artem rixandi & altercandi, idque de rebus levissimis, converterunt. Diceret, cum Alchymistis certamen illos iniisse, hoc saltem discrimine, quod illi quidem viliora metalla in aurum, hi sapientiam in lo-

hauriri eam posse, si in juventute adfit prudens manuductor, negare nemo potest. Qui viarum ignarus est, suis conjecturis adjutus perveniet forte ad locum, quem petit; sed multo securius, multo citius perveniet, si prudentem & fidelem habeat hodegetam. Ratio donum Dei est, quam non excolere, sed contemnere, id vero idem est, ac pro beneficiis divinis ingratum semet exhibere. Nec obstat, reliquas Facultates uti Philosophia, ergo merito eam dici earum ministram vel instrumentum; utitur enim Mathesi quoque faber lignarius, utuntur alii & artifices & opifices, an igitur Mathesin dices his artibus famulari? Nos potius argumentum invertimus, & dignitatem Philosophiæ ex eo inferimus, quod reliquæ Facultates multum ab ea mutuentur. Certe neglecta Philosophia in Theologia habebimus homines fanaticos, mysticos, pacis publicæ perturbatores; in Jurisprudentiâ legulejos & rabulas; in Medicina agyrtas, empyricos

D

in logomachiam mutarint. Tanta autem severitate in hisce rebus vanissimisqve commentis versantur, ut jurares, homines tum maxime insanire, cum se ratione quam pulcherrime uti sibi videntur. Hinc scholasticorum opera cum aranearum telis non male componit vir sapientissimus Franciscus Baco a Verulamio, quæ ut ob subtilitatem admiratione profecto dignæ sunt, usum si spectes, quisquiliarum numerum augent. — — —
 Facessant igitur procul operosa ista scholastica turba volumina, quæ vel solo aspectu, tanta illorum moles est, horrorem, incutere discere tibus possint. Tunc hac dispiciet
 ingeni-

ricos & circumforaneos. Maneat Juri Romano sua laus, suus honor, suus usus; modo conjungenda ne separent, modo de Philosophia haud contumeliose sentiant ipsius antistites. Ad panem lucrandum nihil conferre Philosophiam, argumentum est ex sordidæ avaritiæ fonte haustum, & præterea falsum. Multos honoribus & opibus cumularunt studia philosophica, qui forte per solum Justinianum ad tam alta non potuissent eniti, e quibus unum instar omnium nominasse sufficiat *Samuelem Pufendorfium*. (b)

§. VIII.

ingénium suum rite excoliturus, nisi forte pulchrum ducat ea discere, quæ didicisse nemini hæcenus profuit, multos autem penituit. Non mea sunt, quæ scribo, verba, sed Theologi de Ecclesia & orbe erudito meritissimi Dn. Buddei. Vide Disp. de Cultura Ingenii cap. I. §. XVII.

- (b) Multa apud antiquos extant exempla doctorum sapientia, qui non modo Respubl. egregie, dum viverent, gubernarunt, sed etiam saluberrimis legibus earum perpetuitati consuluerunt. Quid enim aliud *Zaleucus, Charondas, Archytas, Thales, Bias, Chilon, Pittacus, Cleobulus & Anaximander* fuere, quam Professores doctrinæ, iidemque rectores civitatum & legumlatores felicissimi? Vide *Ulrici Huberi Orationem de Pedantismo*, ad quam eo libentius Lectorem remittimus, quia multa affert Illustris *Jctus*, ad defendendam Philosophiam apprime facientia. Vix puto omnibus notum esse *Franc. Burchardum, Wesenbecii* socerum, primo lingvæ Græcæ Professore, dein Consiliarum & Vice-Can-

§. VIII.

Politica, præcipua ex iis, quæ huc pertinent, De studio
disciplinis, non incommode dispesci possêt in pu- politico, et
blicam & privatam. Inter nævos enim libellorum an artes, seu
politicorum referendum, quod sola de Republ. stratege-
tracta- mata poli-
tica licite
adhiberi
possim?

D 2

Cancellarium Joh. Friderici, Electoris Saxonix, multis ad Carolum V. Henricum VIII. & Elisabetham, Angliæ Reginam, legationibus egregie functum. Lege, quæ de eo habet doctissimus Gundlingius Part. III. Otiorum cap. IV. p. 231. seq. Passim quoque ejus mentionem facit Illustris Seckendorffius lib. III. Comment. de Lurberan. Fuit & Esaias Puffendorfius Magister Philosophiæ, Lipsiæque disciplinas Philosophicas Auditoribus prælegit, nec id obstitit, quominus deinde negotia status, ad magnas in aula dignitates promotus, dextre administraret. Dicis: non ex quovis tamen ligno fit Mercurius, nec ex quovis Philosopho Politicus. Recte. Nec id volumus. Volumus saltem ostendere, non repugnare, ut Philosophus ad gerenda Reipubl. negotia sit idoneus. De cetero facile largimur, Platonis dictum: *Tum demum felices fore Respubl. si aut Philosophi imperent, aut imperantes philosophentur*, eo, quo is accepit, sensu admitti non posse. Subtiles enim Philosophiæ speculationes & ideæ Platoniciæ imperantem magis dedecent, quam ornant. Alia instructus debet esse Philosophia, qui populos imperio regere, & quid e Reipubl. commodo sit, quid minus, sagaci conjectura prospicere teneatur. Valeant igitur subtilitates Platoniciæ, juxta cujus ideas cum urbem exstruere, & in ea Reipubl. Platoniciam introducere vellet Philosophus Plorinus, * serio id impe-

tractatione absolvantur, cum tamen ad regendam
 Rempubl. aptus esse nequeat, qui seipsum non
 potest regere, aut cum aliis prudenter conversari.
 Pauci aliquid de politica privata literis configura-
 runt, pauciores fecerunt operæ pretium. (a)
 De

Imperatori Gallieno disvalerunt prudentiores au-
 lici; valeat Stoicorum opinio, solum sapientem
 Principem esse & nobilem dicitantium, & tamen
 loco veræ sapientiæ nescio quam ipsius larvam am-
 plectentium; nos mutata Platonis sententiâ existi-
 mamus: *Tum demum beatas esse Respublicas, si aut
 Principes sapientes imperent, aut imperantes, & qui propius
 ad illos accedunt, vere sapientiæ operam impendant.*

* Platonopolin appellare volebat. Urbs facile potuisset ex-
 strui, sed homines Platonicos ubi invenisset noster Philosophus?
 Fingebat Plato Rempublicam & homines juxta suas ideas, cum
 tamen ideas suas secundum statum naturæ humanæ com-
 ponere debuisset. Ejusmodi speculativa ingenia omnium
 minime apta sunt ad ordinem aut leges in Republ. constitu-
 endas. Sagacissimus *Belius* sub voce *Plotin* accusat
 invidiam & malignitatem aulicorum, qui *Plotini* conati-
 bus oblitissent. Si invidia fuit, prudens fuit invidia. Autor
itineris per mundum Cartesii eleganter fingit, se in orbe
 Lunæ invenisse Platonopolin, in quam nemo ex nostri orbis
 incolis fuisset admittus, ob metum; ne victorum contagio
 corrumpentur homines philosophicæ & idealiter viventes.
 Voiez. *le Voyage du monde de des Cartes* p. 105. 106.

(a) *Bellegardii* opuscula huc pertinentia multis in deliciis
 habentur. Sed confuse scribit iste Autor, & utilibus
 nonnullis intermixta habet plura parum ad rem sa-
 pientia. *Dn Thomasi Prudentia Consultatoria* valde
 commendari meretur. Istius libri monita qui in
 praxin transfert, prudentis nomine haud indignus
 erit. (b) Non

De publica plura exstant, quæ laudantur ab his, culpantur ab illis. Gravis est querela, Politicos parum curare, quid honestum sit, quid æquum, modo commoda sua promovere queant. Omnia scelera, omnes fraudes tegi sub titulo *rationis status*. Imo omnia fursum deorsum ferri, postquam impia *Machiavelli* (b) principia ubique fere regnare cœperunt. Sed salva res est. Facile produunt, qui ita loquuntur, quod nullam habeant generis humani cognitionem, quod aurea secula sibi forment, ubi vix ferrea licet reperire. Possent forte locus relinqui his illorum desiderijs, si sincere omnes omnino homines procederent, si non essent astuti, subdoli fallaces. Id vero cum secus prorsus accideret

D 3

(b) Non simpliciter laudandus, nec simpliciter damnandus est *Machiavellus*. Multi damnant, ne lectum quidem, nedum intellectum. Non errat, quod omnia civilia negotia ad utilitatem publicam, ceu ad normam, exigenda esse svadeat. In eo vero labitur, quod non satis distinxerit vere utilia ab illis, quæ apparenter talia sunt, & non nisi brevis temporis commodo speciem utilitatis mentiuntur, in futurum noxia. Hoc qui sedulo observat, absque omni periculo poterit legere *Machiavellum*. Ad id quoque proderit ejus lectio, ut sceleribus eorum obviam iri queat, qui doctrina ejus perverse utuntur. Nec nova sunt, quæ profert, aut ab ipso inventa. Tyrannicas artes, quamvis pessimas, tradiderunt præclarissimi prudentiæ civilis doctores, tradidit *Aristoteles*, & tradere utique debet, qui de prudenti-

dere videamus, licebit sane artes eludere, astutos in astutia sua decipere, &, ut est apud Comicum, cum vulpibus vulpinariet. Arma tamen hæc defensiva saltem sint, non offensiva. Aliud est cautum esse, aliud subdolum. Politica absque Ethica in fraudes abit, sed Ethica absque Politica in incautam simplicitatem. Prudentia & virtus subordinari sibi debent, non contradistingvi. Verissimum est, quod *Barclajus* (c) ait: *Multa*
vir-

prudentia civili scribit, etsi non debeat commendare. Non igitur *Machiavello* magistro didicerunt nequitiam homines, sed vafra artes exercuerunt dudum ante *Machiavellum*. Solent addiscere Juvenes artes gymnasticas, eum in finem, ut contra adversariorum insultus se defendant, non ut eos interficiant. Considerent itaque *Machiavellum* tanquam magistrum palæstræ politicæ, discantque ex eo strategemata, quæ habet, non ad abusum, sed ad usum, non ad offensionem, sed ad defensionem, & ubi non repugnant conscientiæ. Plura non addimus. Otia enim nobis fecit *Hermanus Conringius*, in *prefat.* *Principi Machiavellico præmissa*. Tanti Viri autoritas facile nos præstabit securos. Lisez aussi la remarque E de l'article Machiavel dans le *Dictionnaire de Mons. Bayle*.

- (b) Vide *Argenidem* lib. I, cap. 2. Clementia, lenitas, liberalitas, sinceritas, optimæ virtutes, interdum nocent, si intempestive iis utaris; profunt simulatio, diffidentia, ars expiscandi aliorum secreta, & in virtutes abeunt, si tempestive adhibeat. Omnia tamen spectare debent ad promovendam veram utili-

*virtutes in vitia degenerant , & quod magis est ,
sape videas eosdem affectus , pro temporum sorte ,
nunc virtutes esse , nunc vitia. Nescit regnare
qui nescit dissimulare , nec Princeps se & regnum*

con-
utilitatem publicam. Vide *Dn. Thomasi Specim.*
Jurisprud. Judic. cap. I. medit. V. Cedere nonnun-
quam debent regulæ justitiæ vindicativæ regulis
prudentiæ. Summum jus summa saepe injuria, adde
& summa imprudentia. Si David strictis justitiæ
regulis inhærere voluisset, supplicio capitali affi-
endus erat Joabus, parricida Abneri. Sed obstabant
regulæ prudentiæ. Nondum satis firmatum erat
Davidis regnum, potens erat Joabus, milites ab
ipsius autoritate pendebant, 2. *Sam. III. 36.* Non
semper expedit uti jure suo. Omnia igitur faciebat
David, ut suspicionem a se amoliretur, quasi ipso
connivente turpissimum facinus commissum esset,
homicidam vero dimittebat impunitum. Non
emendabatur ista indulgentia homo insolens, sed
reddebatur securior, & delictum iterabat, 2. *Sam. III. 30.* Requirebat tamen ratio status, ut iterum
dissimularct David, filioque moriturus executione-
nem committeret. Id observandum adhuc, longe
aliter sentire de negotiis politicis tractandis, qui
theoretici saltem sunt, aliter, qui practici. Voici
les paroles du *Sieur Amelot de la Houssaye* citées par
Mons. Bayle ubi supra : *L'Allemagne en a vu tout
recemment un bel exemple dans le dernier Evêque de
Vienne, qui, lorsqu'il n'étoit que le Pere Emeric in
puris naturalibus, invecloit dans tous ses sermons
contre les maximes de la Politique, jusqu'à ne croire
point de salut pour ceux, qui les mettoient en usage*
mais

conservare potest, nisi abhabeat interdum obliquitates politicas. Multis nocuit in negotiis gerendis apertus animus, candor, atque sinceritas. (d) Magnis, fateor, abusibus subiecta est hæc doctrina, qui tamen veritati ejus ne minimum quidem præjudicare possunt. Regulæ politicæ non possunt determinari ad punctum, sed omnia relinquenda sunt prudenti applicationi. Si inique a multis applicentur, non reprehendenda est regularum veritas, sed hominum malitia.

§. IX.

mais qui dex qu'il se fut introduit à la Cour de l'Empereur, & poussé dans le Ministère, changea d'opinion comme de fortune, & pratiqua lui-même (mais plus finement) tout ce qu'il condamnoit auparavant dans ses predecesseurs les Princes d'Aversberg & de Lobkowitz, dont il avoit procuré la disgrâce &c. Conferri omnino debent circa hanc materiam les Considerations politiques de Gabriel Naudé sur les Coups d'Etat,

- (*) Singularia sunt, quæ de Grotio prodidit Vassorius. qui Tom. IV. l. XVI. p. 127. 128. historia sua ait: On dit que Gustave Roi de Suede & son Chancelier Oxenshiern aiant lu l'Ouvrage du Droit de la Guerre & de la Paix, ce grand Roi & son habile Ministre crurent devoir employer un homme si profondement instruit des bons principes de la Politique. Le Chancelier de Suede connu par sa propre experience. qu'en Politique il y a une fort grande difference entre la speculation & la pratique. Grotius fut un aussi mauvais négociateur, qu'il étoit habile écrivain. Il enseignoit dans son livre à être politique en homme de bien & de de probité: au lieu que dans

Ethica, seu doctrina morum, nobilissima Philosophiæ pars, fræna affectuum intemperiei injicienda docet. Non commendamus omnem ab affectibus quietem, aut Stoicam eorum eradicationem. Novimus, suavia hæc esse somnia, sub sesquipedalibus verbis magnam promittentia sapientiam, sed quæ nunquam existit, nisi in cerebro hominum melancholicorum, aut hypocritarum. Si omnes affectus quiescunt, aut eradicantur, nihil mali ager homo, fateor; sed nec poterit agere aliquid boni. Affectus stimuli sunt æque ad bonum ac ad malum: ad illud, si moderati sint, ad hoc, si excedant. Uti igitur non tollendus est ignis, quia urbes & ædificia internum consumit; uti non amputandi arbores, quia surculi ex illis progerminant, stirpi succum & nutrimentum subtrahentes; ita nec eradicandi affectus, sed moderandi. Ventum optant nautæ, qui in portum illos ducat; æque horrent malaciam, ac tempestates. (a) Non

*De Ethica
seu doctrina
morum,
& vitando
Ovictismo
ac Stoici-
simo.*

E datur

dans le manège il faut être ordinairement fourbe & scelerat. C'est un personnage, que Grotius ne fut jamais capable de faire. En est il moins estimable? Confundit forte Vassorius scelera & prudentes cautelas, medias inter nimis apertum candorem & astutas fraudes.

(a) *Ce sont les passions qui font & qui défont tout. Si la raison (sapiencia scilicet Stoica) dominoit sur la terre, il ne s'y passeroit rien. On dit que les Pilotes craignent au derni-*

datur in hoc mundo perfecta sapientia, non datur
folis natura viribus summum bonum, & quicquid
 de eo veteres & recentiores Philosophi promife-
 runt, in meris ideis consistit, extra eas frustra
 quæritur, frustra desideratur. (b) **Quæramus**
 igitur

au dernier point ces mers pacifiques, où l'on ne peut
 naviger, & qu'ils veulent du vent au hazard d'avoir
 des tempêtes. Les passions sont chez les hommes des vents
 qui sont nécessaires pour mettre tout en mouvement, quoi
 qu'ils causent souvent des orages. Voyez dans les dia-
 logues des morts de Mons. de Fontenelle celui entre
 Hérostrate & Demetrius de Phalère. Valde quoque
 placet philosophia Chinesium, qui de affectibus
 sequentem in modum ratiocinantur: Ce n'est pas
 que les passions soient mauvaises, quand on en sait faire
 un bon usage; mais comme elles troublent presque tou-
 jours la tranquillité de l'esprit, il faut en retrancher la
 trop grande vivacité, & faire en sorte, qu'elles ne soient
 plus des emportemens outre de la cupidité, mais de justes
 sentimens de la nature. Voyez la Continuation des
 Pensées sur les Comètes Tom. II. §. CXLV. p. 729. 739.

(b) C'est une folie de chercher le Souverain - Bien ici bas
 Toutes les idées, qu'en ont donné les anciens Philosophes,
 n'étoient que des Images confuses de celui, qui peut
 remplir la vaste capacité de nos desirs; & l'incertitude
 de leurs sentimens, qui varioient si souvent sur cette
 matière, fait bien voir, combien étroit dourciss cette Fe-
 licité, qu'ils promettoient néanmoins avec tant de fâsse
 & d'ostentation. Voyez le Tome VI. des Oeuvres de
 Mons. de Saint-Evremond, qui contient les Mélanges
 curieuses, p. 21, 22, de la dernière édition de Hollande,
 Cave-

igitur bonum, quod obtineri potest, cum frustra-
neum sit ea desiderare, quæ consequi non licet;

E 2

bo-

Caveat igitur sibi prudentiæ & sapientiæ veræ studiofus à laryata sapientia Mysticorum, à via purgativa, illuminativa, intuitiva, eo stasi & annihilatione spirituali omnium affectuum, & similibus fosculis. His enim qui delectatur, non potest non ad levissima etiam negotia prudenter exequenda fieri ineptissimus. Vera pietas & honestas non tollit usum rationis, sed perficit. Originem debet Theologia mystica speculativis & otiosis ingeniis, & praxim Christianismi simplicem, in divinis literis nobis injunctam, impedit potius, quam promovet. Imaginationes suas, sua somnia isti homines pro inspirationibus divinis vendicant, & linguam loquuntur adeo peculiarem, & à sensu communi remotam, ut ipsi, quid dicant quidve velint, vix intellexisse videantur.

Ces expressions & cent autres de cette nature, ont un grand air qui surprend, & ces manieres mysterieuses charment & enchantent. Mais quand on a rompu la premiere force de cet enchantement, on ne scauroit s'empêcher de dire à ces grands genies, abaissez-vous jusqu'aux hommes, puisque les hommes ne sont pas capables de monter jusqu'à vous, Parlez nôtre langue, puisque vous la scavez, & que nous n'entendons pas la vôtre. Voyez l'Esprit de Mons. Arnaud Tom. I. p. 78. & conferez la remarque I. de l'article Brachmanes & les articles Rovenius & Teulerus dans le Diction. de Mons. Bayle, comme aussi la Bibliotheque choisie de Mons. le Clerc. Tom. X. pag. 68, seq.

) Val-

bonum, inquam, quod & honestum fit, & jucundum, & utile. (c) Audire cupis, in quo illud consistat? Fac ut fit mens sana in corpore sano.

§. X.

De Historia, quem usum præbeat, & quomodo tractanda?

De Historia cum alibi actum fuerit, hic nobis licebit esse brevioribus. Arctissima est inter eam & Philosophiam moralem connexio. Philosophia tradit præcepta, Historia exempla. Regulæ prudentiæ & morum, justæ, decori, honesti, ex Philosophia haustæ, per facta historica illustrantur, & in plena quasi luce collocantur; istæ vero regulæ faciunt, ut de actionibus ab Historicis in literas rela-

(c) Valde errant, qui bona honestum, jucundum & utile separanda existimant. Verum bonum honestum semper simul jucundum & utile est, nec debet sub alio schemate (*sano tamen sensu, nam alias hoc fundamentum est omnium vitiorum*) proponi insipientibus, id enim si fiat, nunquam illi allicientur. Honestas absque jucunditate & utilitate tristis est, severa, morosa, & Stoicismum, imo interdum Cynicismum sapit; jucunditas absque honestate in libidinem & pravas voluptates degenerat; utilitas absque honestate turpis est & fordida avaritia. Vir sapiens utitur quoque permissis voluptatibus, jocatur interdum & ridet, corpusque suum curat, nec abstinentiam semper pro virtute, luxuriam vero semper pro vitio habet. Vir sapiens non

relatis prudenter judicare queamus. Cave vero existimes, solam historiarum lectionem hominem aptum reddere ad propria negotia prudenter instituenda, aut bona alii consilia danda; ratio enim, quæ hic afferri solet, facile scilicet æstimari posse ex præteritis præsentia & futura, non sufficit. Raro occurrit idem casus in terminis, ut Jcti loquuntur, terminantibus, ac licet occurrat, minima tamen loci, temporis, personarum circumstantia rem variat. Nec sola exempla prudentes reddunt, sed cum præceptis debent conjungi. Inveniuntur scilicet in historiis multa facta illustria, quæ si sebigantur, & juxta genuinas prudentiæ civilis regulas examinentur, præparari possunt per istiusmodi doctrinam boni cives & boni status ministri. (a) Dolendum saltem est, utilissimum

E 3

hoc

non respuit divitiarum, aut fortunæ bona, sed nec per media illicita quarit. Contentus est sua sorte, ac etsi videat, avaritiam semper esse vitium, simul tamen videt, affectatam Cynicorum paupertatem & mendicitatem non esse virtutem.

- (a) Non tantum nosse facta, sed & de illis prudenter judicare posse, pertinet ad officium Politici. Unde quæ maxime laudandi, qui hac in re Studiose juventuti viam præverunt, inter quos præcipui *Vhricus Huberus*, qui *Institutionibus Historie Civilis* addidit *specimen Jurisprudentie historice: Dn Buddens*, qui id institutum imitatus est in examinanda historia Romana, suasque meditationes *Selectis Juris Romanæ & Græcæ*

hoc studium in Scholis & Academiis negligi, partim docentium, partim discantium culpa. (b) Non parum quoque proderit excoluisse historiam literariam, (c) & ecclesiasticam.

§. XI.

De studiis
Mathematicis
& Physicis,
cur & quatenus ex-
colenda?

Studia Mathematica & Physica non plane negligenda sunt. Vir in illis exercitatissimus, & magnum quondam Academiae Altdorfinae ornamentum, Jo. Christoph. Sturmius peculiari consilio, Ma-

& Gentium inferuit; denique Dn. Thomasius, cujus Specimen Jurisprudentiae Judicialis genuinum historiae usum selectis exemplis commonstrat.

- (b) Disvadentur studia historica & alia elegantiora non infrequenter ab iis, qui superiores Facultates in Academiis docent. Rationes, cur id fiat, nunc non vacat addere. Discentes sive Studiosi aut negligentes sunt, aut diligentes. Illi nihil agunt, sed vitam in Academia absque studiis tranfigunt, similes animantibus quae natura prona & ventri obedientia finxit. Hi properant ad auream praxin, & via regia incedentes Historiam & Philosophiam strenue praetermittunt, excelsoque animo contemnunt.
- (c) Historia literaria non tantum ornat, sed & juvat ac delectat. Absque libris doctus fieri nemo potest; horum cognitionem habere, nosse Autores & eorum fata, scire, quorum labores aestimandi sunt, vel minus, magnam utique affert utilitatem. Qui igitur in historia literaria probe versatus est, clavem tenet ad recludendos omnigenae eruditionis fontes. Non hoc volumus, sola autorum cognitione absolvi erudi-

Mathesi Juvenili præmissio, exposuit, qua ratione
 Mathesis in inferiores scholas introduci, & sic pu-
 eri & adolescentes sensim ad eandem præparari
 queant. Qua re uti nihil esset utilius, ita valde
 dubito, an permissura sit infelicitas nostrorum
 temporum, ut consilium adeo salubre in effectum
 deducatur. (a) Equidem tantum temporis non
 superest ab aliis occupationibus Studioso politices,
 ut in subtilitates Algebraicas aut Astronomicas
 penetrare valeat, quas & nemini magnopere exco-
 lendas suasærim, nisi qui ad gloriam Mathematici
 perfecti aspirat; sed Arithmeticam, Geometriam,
 Archi-

eruditionem, sed cum rerum notitia eam conjun-
 ctam arbitramur.

(a) Nullum studium adolescentiæ & juventuti magis
 convenit, quam studium Matheseos. Qui enim
 in ista ætate constituti sunt, natura quasi inclinant
 ad tractanda instrumenta mathematica, & varias in
 charta figuras formandas, fatisque otii habent a
 gravioribus negotiis, quod istis æmulationibus impendunt.
 Mire quoque acuit judicium Mathesis,
 ac attentionem excitat, cum hic ne semel quidem,
 nedum bis peccare liceat. Apud Græcos non ad-
 mittebantur ad Philosophiam, nisi Arithmetices &
 Geometriæ periti, unde & Plato auditorii sui foribus
 inscripserat: *Nemo Geometriæ expertus ingrediarur.*
 Sed hodie studia ista è scholis plane exulant, nihil-
 que, præter linguam latinam, ab ineunte pueritia
 usque ad firmiorem ætatem, per decem vel plures
 annos discitur, ac deinde juvenes in Academiam
 abe-

Architecturam, imo & Optices principia didicisse nunquam eum pœnitebit. (b) Et cum quam maxime interfit hominis prudentis, ne per falsâ miracula decipiatur, aut superstitioni locum concedat; nihil facilius eum ab ista labe securum præstare poterit, quam studium Physices & Matheseos. Unde etiam pater, cur primi Academicarum in Papatu autores vel hæc studia contempserint, vel Physicam tradiderint mere inutilem & speculativam. (c)

§. XII.

ablegantur, omni disciplinarum cognitione destituti, omnium artium, quæ hominem ingenuum decent, plane rudes.

(b) Habent ista studia non tantum præsentissimum in vita humana usum, sed & a Principibus æstimantur, eorumque favorem conciliare possunt.

(c) Tempore papatus, qui in Physicis & Mathematicis ultra vulgus sapiebant, magiæ accusabantur, ac nefandi cum dæmone commercii. Hinc & *Apologiam magnorum virorum falso pro magis habitorum* scripsit *Gabriel Naudæus*. Cum *Vergilius*, Episcopus Salisburgensis, antipodes statueret, hoc ita acceptum est, quasi alium mundum, alios sub terra homines, alium denique Solem, atque aliam Lunam esse assereret. *Sanctus Bonifacius*, quem Germanorum Apostolum vocant, zelo divino commotus, periculosas, ac simplici sapientiæ Christi adversas novitates ad Pontificem detulit, qui Vergilium ad dogmatis sui rationem reddendam Romam evocavit. Vid. *Aventini Annal. Bojor. lib. III, p. m. 172.* *Galileus à Galileis*, qui terram moveri, Solem stare affirmaverat, a severo Inquisitionis tribunali damna-

§. XII.

Inter jura, si non dignitate, saltem discendi ordine præcedit Jus Naturæ, cujus necessitatem & utilitatem ut multis commendemus, minime opus est, (a) cum illa per se pateat.

De Jure Naturæ.

An Hobbesio recte absolutam Principum potestatem defendit?

F labo-

damnatus & custodia traditus fuit. *Voiez la vie de Descartes par Baillet Tom. I. lib. III. Chap. XI. p. 241. s'viv.* Quæ de Alberto Magno, Trithemio, aliisque narrantur stupenda, non indicant, Magos fuisse istos homines, sed Mathematicos: Nervi & artus prudentiæ sunt, non temere credere. Homines creduli & superstitiosi ad magna negotia sunt ineptissimi.

(a) En verba Celeberrimi atque Consultissimi nostri Kestneri: *Prima juris fundamenta ex Jure Naturæ haurienda sunt, quippe quod immutabile sanctissimumque est, sanctissimam enim Dei voluntatem cordibus hominum instam refert, meritoque omnium jurium basis & norma vocatur, cæteris enim juribus facem & genuinam juris rationem præbet. Accedit, quod Regum Principumque controversiæ non ex alio, nisi ex hoc principio dicidantur. -- -- -- -- Ut adeo eorum rationes stramineæ sint, qui hoc jus dubium, incertum, inutile, nugatorium pronunciant, & non nisi id, quod cum aurea praxi convenit, & crumenas implet, arripiunt. Vid. Introd. ulter. ad stud. Jurispr. §. IV. p. 20.*

* Rectissime. Hinc cum controversiæ de Jure asyli, Legatorum adibus competente, inter Pontificem Innocentium XI. & Ludovicum XIV. Galliæ Regem, agitentur, ad Pufendorfii hæretici licet ex hypothese Pontificia, Opus de Jure Nat. & Gent. provocavit, qui pro defendenda Pontificis causa scripsit, Emanuel à Schellbraten, Custos Bibliothecæ Vaticanæ. Dubito an id facturus fuisset, si Commentarium ad Instituta vel

labores ab omnibus, nec sine ratione, laudantur; male audit *Hobbesius*, (b) cujus principia, si adversarius ipsius credas, eo tendunt, ut bellum omnium contra omnes inducant, & ex Principibus tyrannos faciant. Sed uti, qui prius asserunt, absque dubio haud recte intellexerunt *Hobbesium*, utpote qui per palpabilem descriptionem status bellici & miseriarum, quæ libertatem naturalem comitantur, homines ad quærendam pacem, & patienter ferenda Principum imperia disponere nititur; ita posteriorum rationes curatius profligandæ nobis erunt. Pugnavit pro potestate absoluta Principum *Hobbesius*: non nego; an vero recte id ei a nonnullis vitio vertatur, valde ambigo. Sed distincte hic procedendum. Si nullis pactis fundamentalibus, nullis conventionibus restringitur Principis potestas, utique absoluta est, unde, qui ea gaudent, merito dicuntur neminem agnoscere superiorem, nisi Deum & gladium. Tenetur itaque Deo actionum suarum rationem reddere
ejus-

vel Digesta edidisset *Pufendorfius*. Vide *Dr. Thomasi*
Disp. Lipsienses junctim editas p. 122.

(b) Videbat motus in Anglia exortos *Hobbesius*. Videbat eorum fontem, contemptum imperii, & affectationem libertatis naturalis. Ostendere ergo satagebat, statum naturalem miserrimum esse, ac certissimam bellorum, cadum, rapinarum causam, unica vero contra tot mala remedium suppetere imperium quo omnium voluntates infinitis modis diversæ & contrariæ, in unius voluntatem transferuntur
Adstru-

ejusmodi Princeps, non hominibus, non subditis. Potestas ejus & officium probe distingvenda sunt; illa illimitata est, hoc requirit, ne potestate illimitata abutatur. Si abutitur, peccat in conscientia, subditis vero nihil relictum est, nisi parendi gloria. Eos enim judices Principis constituere velle, absurdum foret. Si subditis permittitur examinare actiones Principis, in anarchiam degenerabit Respublica, & loco minoris mali infinita majora orientur. Dicis: Annon hac ratione via sternitur tyrannidi? Annon cives bonis, honoribus, ipsa vita pro arbitrio spoliabit Princeps, eosque reddet miserimos? Sed respondeo: times, ubi nihil timendum est. Princeps non potest carere subditis, nec potentiam suam conservare, nisi habeat, quibus imperet. Non igitur metuendum est, ut

F 2 omnes

Adstruxit ergo potestatem Principum talibus argumentis, quæ ex intima consideratione naturæ humanæ fluunt. Quod vero nimis late, ad ipsam scilicet religionem, conscientiam, & credenda eam extendat, in eo labitur, fateor, sed excusandus tamen est. Sumebant inter alia religionem obtentui, qui funestissimarum in Anglia sub Carolo I. turbarum Autores erant, summaque miscebant imis. Ibi malo, ut obviam iretur, Principem absolutum quoque religionis arbitrum constituerebat *Hobbesius*, non satis considerata religionis indole & natura. Unde ejus judicium hac in re approbare non possumus, a pluribus jam justa censura notatum. Ab Atheismo tamen virum acutissimum vindicare studeat *Dn. Gundlingius Tomo I. Observ. seclætarum*,

(c) Por-

omnes, aut saltem magnam eorum partem absque causa interficiat, aut miseros reddat. (c) Ac licet sua habeat incommoda potestas absoluta, habet etiam limitata, quando scilicet Proceres privilegiis & juribus suis abutuntur, ac ex Republ. faciunt theatrum bellorum civilium, magnumque latrocinium. Vides, ratio arma suppeditat pro potestate absoluta & limitata, suppeditat etiam contra utramque, &

Miratur telis amula tela suis.

Quid inde colligemus? Nihil aliud, quam in rebus humanis nihil perfectum esse, nullamque reperiri Reipubl. formam ex omni parte beatam. Quod si vero potestas Principis per pacta fundamentalia restricta sit, ibi is ea, quæ semel jurato promisit, violare nequitam debet. Regula hæc theoretice considerata firmissima est; sed circa applicationem ad ipsa rerum momenta innumeræ oriuntur difficultates, de quibus agere non est nostrum. Id unum monemus, cavenda esse genuinæ politices studiose cane pejus & angve principia Monarchomachorum. (d)

§. XIII.

(c) Portez tant loin qu'il vous plaira les maux & les desordres qui peuvent naître de l'abus du Pouvoir absolu; il est toujours clair que l'intérêt même de celui qui l'exerce le force à se conserver un Peuple, & à se conduire tellement, que ses sujets subsistent: autrement il deviendroit un Prince sans sujets & sans Etat, ce qui seroit sa propre ruine. Voyez la Continuation des Pensées sur les Cometes Tom. I. §. CXXI. p. 589. 590. à la marge.

(d) Lubrica sunt Monarchomachorum argumenta. Dicunt, si Rex pacta violat, illum a populo posse injus

S. XIII.

Reliqua Jura uno complectemur fasce. Jus Pu- *De Jure*
 blicum, uti in controversiis & prætensionibus illu- *Publico,*
 stribus, quæ in Imperio Germanico occurrunt, *Civili, Fes-*
 utramque facit paginam, ita omni conatu in id in- *dali & Ec-*
 F 3 *cumbere clefastico.*

in jus vocari. Sed quis ostendet, Regem pacta vio-
 lassè? Ipsius negatio tantundem valebit, ac populi
 affirmatio, nec facile continget, ut omnes cives con-
 tra Regem conspirent. An itaque quorundam ho-
 minum res novas molientium fide credendum erit,
 Principem pacta migrasse? Sed ponamus, rem esse
 claram; an ideo statim obsequio soluti erunt subditi?
 Annon monendus est Princeps, rogandus, rationibus
 flectendus, ut a cœptis desistat, antequam ad extrema
 veniatnr? Ponamus porro, monita non invenire
 locum, annon fatius erit, pati incommoda, licet gra-
 viora, quam rejecto Principe, durius forte imperante,
 Remp. libidini multorum tyrannorum, in turbido
 piscari gaudentium, exponere? Ceterum omnium
 Monarchomachorum audaciam superavit *Jo. Miltonus*,
 supplicium Caroli Stuarti defendere haud veritus.
 Edito enim A. 1649 libro Anglico, cui titulus: *Tenure*
of Kings and Magistrats, probare conatus est, tyrannos
 a magistratu quolibet inferiori, vel, si is quoque recu-
 saverit, ab iplo populo & confusa plebe jure merito-
 que in jus vocari posse &, si criminis atrocioris rei
 fuerint, capitis damnari. *Tenure* apud Anglos signifi-
 cat jus aut titulum, vi cujus sub certis conditionibus
 fundum, prædium, aut domum instar feudi aliquis
 possidet. Hinc *Miltonum* ex Regibus populi vasallos fac-
 cere ipsa libri inscriptio ostendit. Patet simul, eam male
 a nonnullis verti: *Terror Regum & magistratuum*. Istius
 autem laboris hanc gratiam retulit *Miltonus*, ut munus
 Secretarii Concilii status in negotiis externis, quæ
 lauto

cumbere debent illustri loco nati juvenes, ut in
Academiis haud perfunctoriam ejus cognitionem
sibi comparent. Nec id difficile erit, cum hodie plu-
rima pulcherrimi hujus studii, olim neglecti aut per-
versa methodo traditi, subsidia extant. (a) Vel solum
autem Jus Publicum in ruborem dare eos potest, qui
eruditorum ingeniis facile carere posse Principem
persvasum habent. Quid enim, si deductio Juris con-
troversi instituenda sit, & manifesta aut declarationes

publi-
latino idomate tractanda erant, ipsi deferretur. Dolen-
dum est, *Salmasium* regius partibus defendendis manum
admovisse, Virum in criticis satis quidem versatum, sed
in Jure Naturæ & Gentium, Politica, & notitia status re-
gni Anglicani valde hospite. Aliud est, notas in auctores
classicos, aliud *defensionem regiam* conscribere, in qua in-
signes navos, imo vitia contra latinatam notat *Thomas*
Orenius Part. II. Animadv. hist. philol. p. 82. seqq. Sequebatur
Milioni defensio pro populo Anglicano, acerbè *Salmasium* per-
stringens, tanto vero apud Anglos recepta plausu, ut
mille librarū sterlingensium præmium Auctori repende-
rent, Saxissimè quoque recusa fuit *Militioniana* defensio,
cum *Salmasiana* vix divendi potuerit. Quin & *Salmasius*,
qui interea in aulam Svecicam fuerat adscitus, simul at-
que *Milioni* responsio eo adjecta fuisset, contempnim
haberi cœpit, atque inde discedens apologiam adorna-
vit quidem, sed cui quominus ultimam manum adde-
ret, morte fuit præventus. Carolo II. legitimo regi ha-
rede, in Angliam reduce facto, in tutiora se recepit *Mil-*
ionius, donec amanesttia promulgata veniam impetraret,
a publicis solummodo officiis deinceps excludendus.
Vide Acta Eruditor. 1700. p. 376 seqq.

(a) In cognitione historiarum Germanicarum omnibus Juris Publici
scriptoribus palmam præripuit *Illustris Coccejus*. Habet
quoque multa egregia & singularia *Dn. Titius* in *Specimina*
Juris

publicanda, in quibus pro iustitia causa pugnetur, & argu-
 menta adversa partis refellantur? Nec est quod dicas,
 armis opus esse, non calamo, ad vindicanda jura. Prin-
 ceptus sapiens amicam prius compositionem tentat, quam
 arma arripiat: Si vero pugnandum sit, rationes pro iusti-
 tia armorum suorum in publicum emitti jubet, ut videat
 orbis, non quari belli auxilia, nisi ubi pax obtineri haud
 potuit. Jus Romanum, quatenus in Germania receptum
 sit, nostrum non est disquirere. Id pro certo habemus, civili-
 lis doctrina studiosum, si hodiernam Jurisprudentiam faciem
 spectes, eo carere non posse, modo observet forensis & prag-
 maticam Jurisprudentiam magis, quam subtilem theoriam
 sectandam sibi esse, si Jurisconsulti magnum nomen mereri
 velit; modo porro notet, esse quidem multa egregia & cum
 ratione convenientia in Jure Romano, sed esse quoque multa,
 quae ad nostrum statem applicare nequeunt, esse denique
 multos novos, quorum nonnullos ostendit, & plures, si ab
 aliis negotiis ipsi vacaret, ostendere posset Antecessor noster
 primarius *Dn. Zollner*, quem honoris causa nominamus; modo
 tandem caveat, ne sit purus putus Civilista. (b) De Jure feudali
 & ecclesiastico alii dispiciant. Nobis prolixioribus esse non
 licet. Manum igitur de tabula.

Juris Publici, qui & ad optimos Auctores, ex quibus plura
 hauriri possunt, remittit. *Der Deutsche Reichs-Staat* est
 satis luculentum Juris publici systema, & cum judicio
 congestum, quod velim legant relegantque Studiosi.

(b) Talis erat *Jo. Otto Tabor*, magni nominis J.C. tus, sed nimio
 Juris Rom. amore fasciatus. Evocaverat illum Argen-
 torato, ubi jura docebat, Dux Megapolitanus, ac Can-
 cellarii munus ipsi demandaverat. Tulisse is aliquando
 perhibetur in sanctiori Senatu suffragium, eo tendens,
 instituendam esse contra milites, qui tractum Gustrovi-
 ensem invaserant, actionem Legis Aquiliae. Vid. *Deuts-
 chen Reichs-Staat Tom. II, Part. II, p. 82.*

PRÆSES
RESPONDENTI SUO

S. D.

Permitte, quaeso, Generose Amice, ut mei in Te affectus abundantia sub discessum Tuam publico iudicio declarem, ac, cum aliter non possim, vel hac saltem ratione nostram consuetudinem absenti subinde in memoriam revocem. Non expectabis a me verba fucata, sed qualem me semper expertus es, sincerum & candidum, talem & hac epistola ostendet. Id vero absque adulatione dicere possum, & mecum dicent omnes boni, quotquot Tecum versati sunt, Te vitam Academicam, quam non pauci pudenda licentia & segnitie contaminare haud erubescunt, decore & prudenter instituisse, talemque Te apud nos gessisse, ut omnia boni & seduli civis officia diligenter a Te fuerint observata. Hos scilicet fructus produxit prudentissima educatio, qua ad bonam mentem a teneris Te eruditus Generosus Parens. Hinc & saepe mihi gratulatus sum, talem habere discipulum, ac per integrum biennium, quo a me doceri voluisti, id sedulo operam dedi, ut iudicium Tuum, quo inter reliquas animi dotes praecipue emines, firmarem atque excolirem. Cui labori, uti divinam benedictionem ex animo sum apprecatus, ita nec ille, nisi omina me fallunt, successu destitutus fuit. Pergis nunc ad regiones exteras, ut ibi, ceu in latiori campo, omnis exempli documenta in illustri posita intuearis, indeque Tibi & Republicae, quod aliquando feliciter in usum transferre liceat, capias. Annuat supremus rerum nostrarum Arbiter Tuis conatibus, mihi que tam felici esse concedat, ut de Tua incolumitate ac exoptato rerum Tuarum statu & incremento crebriora ad me indicia perferantur. Vale, amantissime Auditor, & mei, monitorumque, quae ad profectus Tuos promovendos dedi, memor esto constantissime.

VD 18

ULB Halle
005 475 155

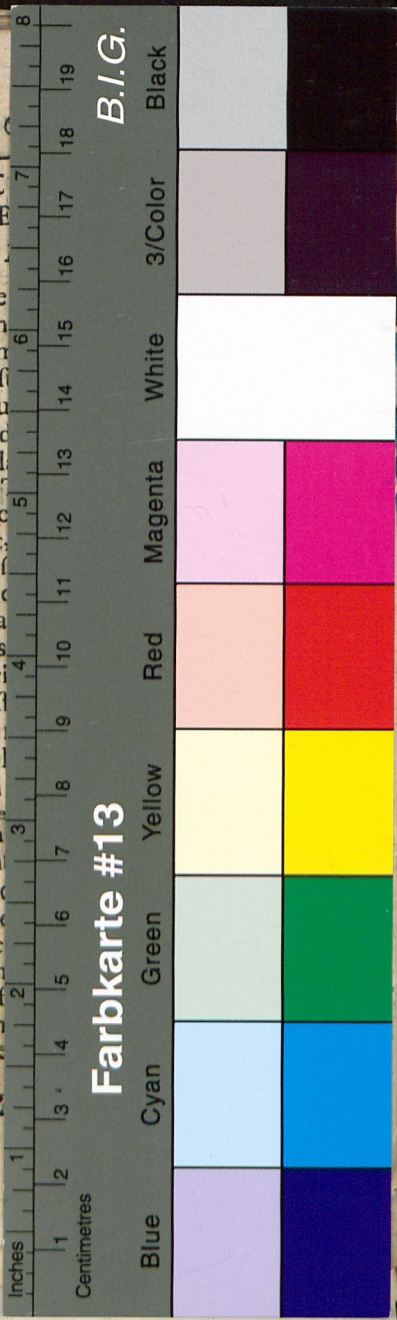
3

Q. D. B. V.
DISSERTATIO

De
**ERUDITIONE
POLITICA,**

Oder /
**Wie man cavalierement
studieren solle?**

Quam
IN ILLUSTRIS
ACADEMIA HASSO-SCHAUMBURGICA,
P R Æ S I D E
FRIDERICO WILHELMO
BIERLINGIO,

HISTOR. ET ELOQV. PROFESS. ORDIN.

Modesto Eruditorum examini offert

R E S P O N D E N S
FRIDERICUS LUDOVICUS ab HAUS.

Ad diem Mens. Mart. Ao. 1708.

H. L. Q. C.

R I N T H E L I I,
Literis HERMANNI AUGUSTI ENAX, Acad. Typogr.

No: 580.

1708, 16

2
1

